

NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 12901

YOSELE

Sholem Asch

*The original of this title comes from the permanent collection of the
YIVO Institute for Jewish Research, New York, NY*

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

3, 1, 0

שולבי בלי אטעק

7

שלום אש

יאסעלע

ALL RIGHTS RESERVED
אין אלע זאכן און זאצן

פארלאג, קולטור-ליגע' הארשע

שׁוֹר־בִּיבְלִי־אֵטֵקָה

№ 7

שְׁלוֹם אֵשׁ

יֵאֵסֵעַ

שְׁלוֹם אֵשׁ
יֵאֵסֵעַ

שפיקורצט-סאך קינדער

עדרוקט אין 1000 עקזעמפלארן. חרשע, 1926
Szolem Asz — Josele:

Wydawnictwo „Kultur-Liga“
Warszawa, Leszno 40; m. 11

Drukarnia „Di Welt“, Nowolipie 7:

י א ס ע ל ע

א.

דאָס געזעגענען זיך.

דען מאיר מלמד איז אהיים געקומען אן אויפדערנאכט
נאך מעריב צו עסן דאָס לעצטע נאכט-עסן מיט זיין משפחה,
פאר זיין אָפּפאָרן נאָך אמעריקע אראָפּ, — האָט ער שוין גע-
טראָפּן יאָסעלען, זיין יינגסטן, זעקס-יעריקן זון, שטייענדיק
אויפן בענקל, און איז געווען דער ערשטער צום טיש, וועל-
כער איז געדעקט געווען מיט לעפל-טעלער. און דערווענדיק
דעם פאָטער, האָט יאָסעלע מיט אַ לעפל געקלאַפּט אין
טיש, — און געשריגן הויך אויף זיין דין קינדיש קולכל:
— ווייסט, טאָטע, וואָס די מאַמע קאָכט היינט? בעבלעך,
טאָטע.

די מוטער, חנה-לאה, האָט דעם קאָפּ ארויסגעבויגן פון
הינטער דעם פאָרהענגל, וואָס האָט פארשטעלט דאָס קעכל,
און אויף איר געזיכט האָט זיך געוויזן אַ שמייכל, ווי אַ
שטילע פרייד האָט זיך צערווען איבער איר שטערן, וואָס
האָט זיך נישט גאנץ ארויסגעווען פון הינטערן טיכל, און די
אויגן האָבן אַהין געוויזן אויף דעם יינגל.
דער פאָטער האָט מיט אַ געמאַכטן בייזערדיקן טאָן זיך
אָנגערופּן:

— די, יונגאטש איינער, וואָס די מאַמע קאָכט, ווייסטו,
און וואָס פאַר אַ סדרה גייט, ווייסטו אויך?
— איך ווייס — האָט יאָסעלע, נישט אָן גאווה געענט-
פערט.

— לאַ'מ'ך הערן!
— לך לך — ענטפערט יאָסעלע אָפּ מיט איבערצייגונג.
— טאָ אַנטלויף, יונגאטש איינער, — שרייט דער פאָטער-
מיט דעם פריערדיקן געמאַכטן געבייזער.
— האָב איך נישט געוויסט, טאָטע — רייצט זיך יאָסעלע.
אַבער די מוטער, וועלכע איז די גאַנצע צייט געשטאַנען
ציים קעכל, אומגעקערט דאָס פנים צו יאָסעלען, — האָט גע-
שמייכלט מיט יענעם באַקאַנטן מוטערלעכן, נחתדיקן שמייכל,
וואָס איז מער ענלעך צו וויינען, ווי צו לאַכן, און וואָס האָט
זיך צו חנה-לאהס טרויעריקן פנים אזוי צוגעפאַסט.
חנה-לאהס געזיכט איז איצט באַלויכטן געווען מיט נחת
אויף איר קינדס חכמה. נאָר באַלד האָט זיך אויף דער קיך,
אַנגעהויבן צו זינדן און עפעס צו לויפן, די יידענע האָט פאַר-
געסן אין איר פרייד, — און האָט צום קליינעם יונג אַהער גע-
שריגן שוין מיטן טאָן פון אַ קללה — ווי דאָס קינד וואָלט
שולדיק געווען אין דעם:

— ווי דאָס איז אַריינגעטאָן אין דער אכילה, — ווען ער
וואָלט נאָר געוואָלט אזוי לערנען, ווי עסן
נאָר די מוטער האָט אויף דעם קליינעם יאָסעלע לשון-
הרע גערעדט. אויף די זעקס יאָר, וואָס יאָסעלע האָט געהאַט
געציילט, האָט ער צו ווייניק געגעסן און צו פיל געלערנט.
און איבערהויפט זיינען יאָסעלעס יאָרן נישט אדורכגעגאַנגען
אין האָניק און אין פוטער געשמירט. דאָט קליינע יינגל,
וועלכנס אייגעלעך האָבן זיך אלערערשטנס און אלערבעסטנס

באַר אַרױסגעװיזן פֿון זײן טרױעריק גופל, װאָס איז באַשטאַ-
 גען פֿון הױט און בײנער, האָט שױן געהאַט צו פֿאַרצײכענען
 אַ היפשׁ ביסל פֿורעניות. ער איז געװען אַ קינד, װאָס אַלץ
 האָט זיך צו אים „געטשעפעט“, װי די מוטער פֿלעגט אױף
 אים זאָגן. װאָס פֿאַר אַ קרענק עס איז באַר „אומגעגאַנגען“
 אין שטעטל, – האָט זי זיך אַלערערשטנס „געזעצט“ אױף יאָ-
 סעלען. באַר יאָסעלע האָט זיך דאָך אַרױסגעקראָגן פֿון אַלע
 שאַרלעכס און טיפּױסן, און שטייט אָט דאָ, מיט זײנע זעקס
 יאָר ייִדישע קינדער-לעבן, מיט אַ פֿאַרטיקער עברי, מיט אַ
 סדרה און אַ לעפל אין האַנט.

דער פֿאָטער האָט יאָסעלעס פֿאהלעך געקרייזלט, גע-
 גלעט אים מיט אַ לעכעלן אין דער באַרד, און געזאָגט צו
 אים:

– חײסט, יאָסעלע, װױזן דער טאַטע פֿאַרט?
 – נאָך אַמעריקע. – האָט יאָסעלע אָפּגעענטפּערט.
 – און װוּ איז אַמעריקע? – פֿרעגט דער פֿאָטער.
 – װײט, גאַנץ װײט, – װײזט יאָסעלע מיט דער האַנט.
 דער פֿאָטער האָט אים ביים האַנט אָנגענומען, אָנגעקוקט
 דאָס פֿנימל, טיפּער אים אַראָפּגערוקט דאָס היטעלע, װאָס ער
 האָט אים געהאַט געקויפֿט אױף שמחת-תּורה, װאָס איז ניט
 לאַנג פֿאַרביי, און האָט אין דער שטיל געקרעכצט.
 די פֿאָטערלעכע צערטלעכקײט האָט יאָסעלע געדענקט
 דורך די גאַנצע צײט, װען דער פֿאָטער איז נישט דאָ געװען.
 באַר באַלד האָבן זיך די טירן געעפּנט מיט אַ פֿראַל, אין
 דעם שטיבל זײנען מיט-אַמאַל אַרײנגעקומען צו לױפֿן צװײ
 ייִנגלעך פֿון אַ יאָר אַכט. ביידע אַזױ װי אַ צװײלינג, מיט

צחילינגע קאפאטקעלעך און קאשקעטלעך, זיינען אריינגע-
קומען גאר פריילעך, מיט לאכן און פרייד, נאָר, דערווענדיק
דעם פאָטער, האָבן זיי זיך מיט-איינמאַל באַרויקט.

— אַהא, די קאָמאָנדע איז געקומען! — האָט די מוטער
צוגעוואָרפן אַ וואָרט פון הינטער דעם אויוון.

די „קאָמאָנדע“ האָבן זיך נעבן פאָטער ביים טיש אַוועק-
געזעצט, ווי סטאַטיקעס.

— וואָס עפעס אזוי פרי? — האָט דער פאָטער געפרעגט.

— דער רבי האָט אונז אַהיים געלאָזט, זיך געזעגענען

מיטן טאָטן, — האָבן ביידע מיט-אַמאַל אָפגעענטפערט.

אַלע זיינען אַ מינוט שטיל געבליבן.

נאָר יאָסעלע, וועלכער איז דאָ געווען דער יינגסטער,

און האָט זיך דאָ געפילט דער געליבטסטער, האָט זיך צום ער-
שטן אָפגערופן, פרייענדיק זיך:

— דער טאָטע פאָרט אַוועק נאָך אַמעריקע!

די יינגען האָבן נישט געוואָגט צו לאַכן, כאָטש זיי האָ-
בן געוואָלט.

— וואָס איז אויף דיר די שמחה? — האָט די מוטער גע-
זאָגט, אויפשטעלנדיק די זופ אויפן טיש, — מאיר, וואש זיך, —

האָט זי געענדיקט דעם זאָך.

אַלע זיינען אַרום טיש געזעסן. עס האָט זיך, נאָר געהערט

דאָס קלאַפן פון דער „קאָמאָנדע“ מיט די לעפל אויף די טע-
לער.

מאיר האָט זיך געצופט די באַרד. און יעדער מאָל אַ

צוק געגעבן מיטן פנים, ווי ער וואָלט עפעס פאַרטרייבן פון

זיך, און צו די יינגען האָט ער געזאָגט:

— איר זאָלט די מאַמע האַרכן, בערל, חיים, — איר הערט

איר זאָלט פאָלגן די מאַמע, — און זאָלט באַגערן צו לערנען.

וואַרים איך וועל נישט זיין—ווער וועט זיך...
ער האָט שוין געוואָלט זאָגן אַ ווייך וואָרט, — וואָס
איז גאַרנישט לויט זיין כאַראַקטער, — נאָר דערזענדיק, ווי
בערל זיצט מיט איין פוס הינטער זיך, און מיטן צווייטן פוס
ווי ער וואָלט געקניט, — האָט ער אָנגעהויבן צו שרייען:

— זע, ווי דער יונג זיצט, זע, דעם פוס אַראָפּ, דו יונגמאַש
איינער!

— אַ-יאַ, שוין וועלן זיי מיך האַרכן, עס וועט זיין אַ חורבן
נאָך מיינע יאָר; ביי וועמען לאָזטו מיך איבער? — האָט זיך
דאָס ווייב דערמאַנט.

די ביידע אַכט-יאָריקע יונגען זיינען שטיל געזעסן, האָבן
זיך געפילט, ווי זיי וואָלטן די מוטער געווען געקוילעט, און
האָבן מורא געהאַט צו באַוועגן מיט אַן אבר.

נאָר דער קליינער יאַסעלע מיטן קאַפעלע און איינגע-
שמוצט פנימל — ער האָט געקלאַפט מיטן לעפל אויסן טיש
און געפרייט זיך אַליץ:

— דער טאַטע פאַרט קיין אמעריקע, דער טאַטע פאַרט
קיין אמעריקע!

באלד איז אַריינגעקומען די מומע שיינדעלע, אין אַ טויך
איינגעוויקלט, און די „רויטע פלעקן“, וועלכע האָבן זיך
געוויזן אויף אַירע ביינערדיקע באַקן, האָבן אויסגעזאָגט, אַז
אירע לונגען זיינען נישט גאַנץ... און דערפאַר טאַקע האָט
מען זי גערופן „רויטע בעקעלעך“. אַריינגעקומען איז זי מיט
אַ מינע, ווי מע קומט אַריין צו באַקלאַגן אַ טויטן. איידער זי
האַט נאָך געזאָגט „גוטן אָוונט“, האָט זי געגעבן אַ צי-אויף
די אַקסלען, אַ הויסט אָפּ, און אַ גנבהשן בליק געוואָרפן
צוים אַין דער שטוב, און ווי עפעס ביי די ווענט געפרעגט:
— מיין לייבוש איז נאָך גיט געווען?

און באַלד האָט זיך די טיר אויפגעפנט, און אַ שטילער,
טרויעריקער, גוט ג'אָונט" האָט זיך דערהערט. אין שטוב
האָט זיך אַריינגערוקט אַ הויכער, פינסטערער מאַנספאַרשוינ
פון אַ יאָר עטלעכע און פּערציק, אָרעם געקליידט, און האָט
זיך אָן אַ וואָרט אין אַ ווינקל-שטוב אַדעקגעזעצט.
— לייבוש, די ביסט עס?

— יא, איך, איך, — האָט זיך געהערט אין אַ ביזערדיקן
סאָן.

פאיר און לייבוש האָבן געפירט דאָס געשפרעך, די חיי-
בער, די צוויי שוועגעריןס, האָבן זיך אין אַ ווינקל פאַר-
קליבן און גערעדט צווישן זיך זייער פאַרטרוילעך. רחלע, דאָס
עלטסטע מיידל, וועלכע איז באקאנט געווען אין געסל פאַר
אַ גאַנצע בריהטע און איז געווען קוים צען יאָר אַלט, איז
געזעסן ביי די ווייבער און אויסגעהאַרכט דאָס געשפרעך און
אַנטייל גענומען דערין ווי אַ דערוואַקסענע יידענע.

די געלעגנהייט האָט די „קאָמאָנדע“ באַנוצט און האָט
אַנגעהויבן צו געפינען אין די אויגן פון דער „גרינער
מומע“ — ווי זיי פלעגן די מומע שיינדל רופן — „קליינע
מענטשעלעך“, וועלכע טיקן זיך אין ים. און בערל, דער
ינגערער פון דער „קאָמאָנדע“, וועלכער האָט זיך געקאָנט
אויף „די זאכן“ — האָט דערציילט פון פאַרשיידענע פשוף-מאַ-
כערס און מכשפות, וואָס הענגען זיך אָן אין די פּרענדזלען
פון דער „גרינער מומעס“ פאַטשיילע און ווערן פאַרטרונקען
אין אירע אויגן. און בערל האָט געוויזן אויף די אויגן פון
דער מומע, וועלכע האָבן איצט ביים שיין פון דעם נאַכט-
לעמפל טאַקע אָנגענומען אַ גרינעם קאַליר, און אַסך מענ-
טשעלעך האָבן זיך אין זיי געטיקט — אַלע, וואָס זיינען געווען
אין שטוב... דערפון האָט בערל אויסגעדונגען, אַז אַ שיף

אויפן ים גייט אונטער, און ער האָט דערציילט וועגן גרויסן
ים, פון די שיפן, פון די פיש און חיות, וואָס זיינען אין ים.
גלייך ווי ער וואָלט דאָס אַלץ מיט די אויגן געזען.

דערביי איז יאָסעלע געזעסן און ער האָט אויסגעשטעלט
די גרויסע אויגן זיינע און געלוישט יעדעס וואָרט, און אַלץ,
וואָס בערל האָט דערציילט, האָט ער מיט זיינע גרויסע אויגן
געזען און ער האָט אָנגעהויבן מורא צו קריגן פאַר דעם ים
און פאַר דער מומע, און פאַר אַלעם, ביז ער האָט אָנגעהויבן
צו וויינען. אויף דעם וויינען האָט אויך קיינער קיין אַכט
גישט געגעבן, און קיינער האָט זיך נישט געלאָזט שטערן
אין געשפּרעך, ביז ער איז איינגעשלאָסן אויף דעם פּאָטערס
געפּאָקטן זאַק, וועלכער איז געלעגן אין אַ ווינקל-שטוב, מיט
די שרעקלעכסטע חלומות — אַודאי וועגן ים און וועגן די
מענטשעלעך, וואָס טוקן זיך אין דער, גרינער מומעס" אויגן.
אַ ביסל שפעטער האָט אים די, קאַמאַנדע", בערל און חיים,
אויך געפּאָלגט און זיינען איינגעשלאָסן אויף דעם צווייטן
זאַק, און האָבן די שטיוול אויסגעשטרעקט אין דער שטוב
אַריין.

די נאַכט איז גאָך געלעגן טיף און שוואַרץ איבער דער
ערד און האָט אויך אָנגעפּילט מיט פינסטערניש מאַרט קליין
שטיבל, ווען דער ייד איז געשטאַנען פאַרן הילצערנעם בעס
פון זיינע צוויי קדיש-זאָגערס — בערל און חיים — און האָט
עפעס אין דער שטיל אַריינגעמורמלט צו זיך אין דער גרויס-
סער פּאַרד אַריין. די שטוב איז געווען צעלויכטן מיט דער
ליכטיקייט פון אַ די? נאַפּט-קנויטל, און דער ייד האָט געהאַלטן
די אויגן פאַרמאַכט און זיין גאַנץ פנים איז פאַרשטעלט

געווען אין די האַר פון באַרד, נאָר מיט זיינע הענט האָט ער
געטאַפּט די קעפּ פון דער „קאַמאַנדע“, וועלכע איז איצט
געלעגן און ביים שיין פון ליכטל האָבן זיי גאָר נישט אויס-
געזען ווי אַ „קאַמאַנדע“, נאָר ווי צוויי דינע צווייגלעך, אָדער
ווי צוויי קעלצער, וואָס בויגן-צו די קעפּ איינס צום צווייטן
און סאַנען, נעבעך, „קיינ צוויי ניט ציילן“.

דער פּאָטער האָט זיי צוריק אָנגעטאָן די קאַפלען, וועל-
כע זיינען געהאַט אַראָפּגעפאַלן פון זייערע קעפּ. — און טאַפּן-
דיק מיט זיינע הענט זייערע קעפּ, האָט ער עפעס געמורמלט
און די אויגן געהאַלטן פאַרמאַכט. דערנאָך איז ער צוגעגאַנגן-
גען צו יאָסעלען, וועלכער איז נאָך געשלאָפּן מיט דער
מוטער. ער האָט אים אַ קליינעם אויגנבליק אָנגעקוקט, אַ
קרעכץ געגעבן, זיך אַראָפּגעבויגן, און יאָסעלען אַ קיש אין
קעפל געגעבן.

ער האָט געמיינט, אז יאָסעלע שלאַפּט, ערשט, אז חנה-
לאה, וואָס איז דערביי געשטאַנען, האָט צוגעבויגן דאָס ליכט,
געוואָלט דעם מאָן ווייזן יאָסעלעס פּנימל, — האָבן זיי דער-
זען יאָסעלעס שוואַרצע אויגן, וועלכע זיינען ברייט אָפּן געווען
און געקוקט מיט פּאַלעבונג אין דער אָפּענער נאַכט אַריין.

דער פּאָטער האָט זיך דאָן צו אים אָנגערופּן:
— דער טאַטע פּאַרט אוועק, יאָסעלע, — פּאַרט ווייט

אָדער.

יאָסעלע האָט געשוויגן, נאָר די אויגן האָבן אויסגעזאָגט,
אז ער הערט אַלץ צו אויפּמערקזאַם.

— און עס וועט נישט קיינער זיין, ווער עס זאָל דיך
פאַרהערן, — באַגער צו לערנען, יאָסעלע, באַגער, און דאוון
פרום, אין שטיבל, און לויף נישט אַרום, און האָרן די מאַמע,
יאָסעלע, — וואָרים דער טאַטע וועט נישט זיין, — האָט מאַי

געזאגט.

יאָסעלע האָט אַלץ געשוויגן — נאָר ער האָט מיט-אַמאָל
אַלץ פאַרשטאַנען און גוט געוווּסט וועגן וואָס עס האַנדלט
זיך, און האָט געפילט זיין גאַנץ ייִדיש יתומקייט. און אז דער
פּאָטער האָט זיך אַראָפּגעבויגן צו אים און האָט אים דאָס
לעצטע מאל אַ קיש געגעבן, האָט יאָסעלע אָפּגעענטפּערט:
— פאַר געזונטערהייט, טאַטע, — און דאָס האָט געהייסן,
אז ער זאָגט אַלץ צו, אויף וואָס דער פּאָטער האָט געזאָגט.

און דאָס איז עפעס אזוי אומנאַטירלעך געווען פאַר דעם
יידן, — אז חנה-לאה האָט זיך דערביי הויך צעוויינט, און ער
האָט זיך ווידער אַראָפּגעבויגן און ווידער אַ קיש געגעבן, און
האָט עפעס הויך געזאָגט, און ווידער די אויגן פאַרמאַכט, און
מיט דער פאַרד צוגעשאַקלט. דערנאָך איז ער אַרויס, אין באַ-
גלייטונג פון זיין ווייב, מיט זיין עלטסט מיידל צו דער טור
צו, מיט די צוויי אָנגעפילטע זעק.

אז יאָסעלע האָט געהאַט די אויגן געעפנט, האָט ער גע-
טראָפּן די „קאָמאַנדע“ זיצנדיק אויף דער ערד און האָבן אַלע
שטולן פון שטיבל געהאַט אומגעקערט, — און זיי האָבן אים
אָפּציעל מיטגעטיילט:

— היינט גייען מיר גישט אין חדר אַריין, דער טאַטע איז
נאָך אַמערקע געפאַרן.

יאָסעלע האָט זיי גאַרנישט געענטפּערט, ער האָט ביי
זיך אין זיין הערצל באַהאַלטן דעם פּאָטערס ווערטער, און אַ
געוויסער שטאָלץ האָט אים אַרומגענומען אויף דעם, וואָס
דער פּאָטער האָט אים געזאָגט, און האָט ביי זיך אָפּגעמאַכט,
אַלץ צו פאַלגן, וואָס דער פּאָטער האָט אים געזאָגט.

ד ע ר ב ר י ה .

חנה-לאה האָט זיך אַרומגעוויקלט אין דעם נייעם שבת-דיקן טיכל, גענומען יאָסעלען ביי דער האַנט און צוגעפירט אים צו דער חברה, וווּ דער דיין האָט געלערנט שבת נאָך-מיטאַג. זי האָט אַריינגעשיקט יאָסעלען מיטן חומש צום דיין און געבעטן, אַז מע זאָל איר לעבעדיקן יתום פאַרהערן.
 מיט דער „קאָמאַנדע“, מיט אירע צוויי דערוואַקסענע זין, האָט זי זיך נישט געקאָנט קיין עצה געבן. זיי זיינען געגאַנגען אין חדר אַרײַן, ווען זיי האָבן געוואָלט, כאַטש דאָס גאַנצע געסל יידן האָבן זיך געפילט פאַרפליכטעט אַכטונק צו געבן אויף די „לעבעדיקע יתומים“. און ווען אַ ייד האָט געזען אַ יונג פון דער „קאָמאַנדע“ אין גאס אַרומלויפן, האָט ער אַראָפּגעכאַפט דעם פאַסיק און געשריגן: „אינו חדר אַרײַן, דו יונגאַטש אײנער!“ דאָך האָבן זיך די יונגען געפילט פריי און זיינען גאַנצע טעג אויף די פעלדער אַרומגעלאָפן און „פאַלענט געשפילט“. דאָס גאַנצע שטעטל האָט זיי געהאַלטן פאַר פאַרפאַלן און באַדויערט חנה-לאה.

— וואָס פון קינדער ווערט, אַז אַ טאַטע איז נישטאָ!
 און צווישן חנה-לאהן מיט דער „קאָמאַנדע“ איז אַ שטענדיקע מלחמה געווען. חנה-לאה האָט אײנגעשלאָסן דאָס ברויט מיט די שטייכל אין קאַסטן, און די יונגען האָבן עס אַרויסגע-קראָגן. חנה-לאה האָט זיי אויך געהאַלטן פאַר פאַרפאַלן. דאָך אַז די „קאָמאַנדע“ איז אַהיים געקומען און האָבן דערציילט, אַז מע האָט זיי אין שטיבל (ווּ זיי האָבן געדאוונט) פון דעם פאַטערס אָרט אַראָפּגעיאָגט, איז חנה-לאה אַרונטער און האָט

שבת געמאכט א געוואלט, — אירע לעבעדיקע יחומים פאר-
 טרייבט מען פון שול, און גאט וועט זיך פאר איר אָננעמען.
 נאָר מיט יאָסעלען איז אנדערש געווען. אויף יאָסעלען
 אכטונק צו געבן האָט זי זיך געפילט פארפליכטעט פאר
 מאירן; דאָס קינד האָט באַגערט, און מע מוז דאָך דאָס אויס-
 לערנען א ייד צו זיין. און כאָטש דער שכן ר' משה האָט
 אים יעדן שבת פארהערט די פרשה חומש (יאָסעלע האָט שוין
 אָנגעהויבן חומש), דאָך האָט אים חנה-לאה געפירט יעדן שבת
 נאָך-מיטאָג אין חברה אריין, צום דיין, פארהערן. זי האָט גע-
 האַלט הייזן דעם געטל, אז זי הייסט זי א מאמע צו זיין —
 און מאיר קאָן זיך אויף איר פארלאָזן.

וואָרים יאָסעלע איז גאָר געווען אן אנדער קינד, ניט
 זי זינע ברידער. זינט דער פאָטער איז אַזעקגעפאָרן, איז
 יאָסעלע א דערהאָקסענער ייד געוואָרן. דעם ביינאכט, ווען
 דער פאָטער איז צו אים צוגעקומען צום בעט און האָט זיך
 מיט אים געזעגנט, האָט ער אָנגעהויבן צו פארשטיין, אז עס
 איז עפעס געשען א היכטיקע זאך אין זייער משפחה, און אז
 דער פאָטער איז אַזוי לאַנג נישט צוריקגעקומען, האָט ער
 נישט געפרעגט, ווען דער פאָטער וועט צוריקקומען, נאָר ער
 האָט פארשטאַנען, אז דער פאָטער איז ווייט פון זיין משפחה
 — הייל ער מוז, און ער מוז אָנהויבן אליין איבער זיך צו
 קלערן. און יאָסעלע האָט זיך א נעם געטאָן צו זיך אליין,
 ער האָט געפילט, אז דער פאָטער איז נישטאָ, און די מוטער
 קאָן נישט פארטיק ווערן מיט אים, האָט ער אליין פאר זיך
 געזאָרגט: סיינמאָל האָט מען אים נישט געדאַרפט הייסן גיין
 אין חדר אריין; ער האָט זיך אליין אנדערפרי אויפגעהויבן
 מיט א קינדישן אימפעט און זיך מיט אן ערנסט אין חדר גע-

לעזט. קיינמאל האָט מען אים נישט געזען זיך שפּילן; קיי-
 חברים האָט ער נישט געהאט, אין חדר איז ער שטענדיק גע-
 זעסן שטיל, מיט אַ געוויסער ערנסטקייט און האָט זיך גוט צו
 געהאַרכט דערצו, וואָס דער רבי האָט געזאָגט. און אז ער
 איז אַהיים געגאַנגען, איז ער נישט געלאָפּן איבער דער גאַס,
 האָט זיך נישט געשפּילט ווי אַנדערע קינדער. געקומען אַהיים
 האָט ער זיך אַדעקגעזעצט ווי אַ דערוואַקסענער ביי דערוואַק-
 סענע מענטשן און האָט זיך אַיינגעהאַרכט, וואָס מע רעדט.
 דערמיט איז ער זייער געפּעלן אַלעמען און אַלע האָבן אים
 גערימט.

פרייטאָג פאַרנאַכט האָט ער גענומען דעם טאַטנס סדור
 און איז געגאַנגען אין שטיבל אַריין, וווּ דער טאַטע האָט גע-
 דאַוונט, און פּעסט זיך געשאַקלט און הויך געדאַוונט, פּדי
 אַלע זאָלן הערן זיין עברי. יעדער האָט אים דערפאַר אַ קניפּ
 אין בעקל געגעבן, און יאָסעלע האָט זיך געפּילט געשמייכלט.
 מיט די ברידער האָט ער זיך נישט געחברט. און אז ער האָט
 געהערט, ווי די מוטער ערגערט זיך איבער זיי, וואָס זיי
 לויפּן אַרום, — האָט ער זיך אויך אַוועקגעזעצט אין אַ ווינקל
 אַ פאַרקלערטער, ווי ער וואָלט געזאָרגט אויף דעם, וואָס פּון
 די ברידער וועט ווערן.

ער האָט דאָס אויך יעדן שבת נאָך-מיטאָג די מוטער
 דערמאַנט, אז זי זאָל אים פּירן אין דער חברה צום דיין פאַר
 הערן. און איצט, אזוי, ווי ער שטייט פאַרן דיין און פאַר דער
 גאַנצער חברה יידן, זאָגט ער הויך די פּרשה חומש מיט רש"י
 וואָס ער האָט די וואָך געלערנט, ווי ער וואָלט די יידן גע-
 וואָלט זאָגן: דער טאַטע איז נישטאָ — מוז איך פאַר מיר
 אַליין זאָרגן. און זיין מאַמע חנה-לאה שטייט איצט פאַר

דער טיר פון דער חברה (זי וועט דאך נישט אריינגיין, עס זיינען דאך יידן דערזינען) און הערט זיך צו צו זיין קול און זאגט צו די פארבייגייענדיקע ווייבער מיט א קרעכץ: „עס איז דאך מיין יאָסעלע—דער פאָטער איז דאך נישטאָ, מוז איך אים פירן אין דער חברה אריין, אז דער דיין זאל אים פאר-הערן“.

און אז יאָסעלע האָט אָפגעזאָגט די פרשה חומש, קנייפט אים דער דיין אין בעקעלע אריין. נאָר יאָסעלע נעמט דעם חומש אונטערן אָרעם און זאָגט אַ געלאַסענעם „גוטן שבת“ און גייט ארויס געלאַסן, ווי אַ דערוואַקסענער, און די מוטער גייט מיט אים איבערן געסל אַהיים.

אַנגעקומען פאַר דער טיר פון זייער הייזל, זעצט זיך די מוטער מיטן זון אַוועק. עס איז אַ זומערדיקער שבת-פאַרנאַכט, אלע זיצן פאַר די טירן אין געסל, די מענער גייען אַהיים פון שולכל, פון מנחה-דאַונען; די יונגען לויפן אין גאַס און יאָגן איינער דעם צווייטן, דערונטער מוז די „קאַ-מאַנדע“ אויך זיין; די מיידלעך, אין די שפּתדיקע נייע קליידלעך, שפאַצירן איבערן געסל און שאַקלען אין יעדן פענסטער אריין „גוט-שבת“. און די זון גייט אונטער אונטער די לייטערס פון דער ווינטמיל.

יאָסעלע מיט דער מאַמען זיצן פאַר דער טיר; רחלע שפאַצירט מיט די חברטעס אין געסל און די מוטער פירט אַן ערנסט געשפרעך מיט יאָסעלען, ווי מיט אַ דערוואַקסענעם. — שוין לאַנג נישט געווען קיין בריוו פון טאַטן, זאָגט די מוטער.

— האָט זיך אודאי פאַרשפּעטיקט, ענטפּערט יאָסעלע און גיט דערביי צו פאַרשטיין מיט זיינע קינדערשע קליינע הענטלעך—אַ בריוו גייט דאך אזוי לאַנג פון אַמערדיקע, און

קוקנדיק אויף דער אונטערגיינדיקער זון, האָט ער זיך דאָך
נישט געקאָנט איינהאַלטן און פּרעגן די מוטער:

— ווייסט, מאַמע, איצט הויבט זיך דער טאַטע אויף.

— פון וואָנען ווייסטו דאָס?

— די זון גייט דאָך איצט אויף אין אַמעריקע. אזו ביי

אונז ווערט נאַכט, הויבט דאָרט אָן טאַג צו ווערן—דערציילט
יאָסעלע דער מאַמען און גיט איר צו פאַרשטיין מיט זיינע
הענטלעך.

אויף דעם האָט חנה-לאה געגעבן אַ קרעכץ.

— אוי, געלאָזט מיך דאָ—מיין מאַן געלאָזט מיך דאָ, —

שאַקלט די יידענע מיטן קאַפּ.

— וואָס מיינסטו, עס איז אים גוט?—פרוּווט יאָסעלע צו

פאַרענטפּערן דעם פּאָטער, — אוי, וויל ער אונז אודאי זען, —

ווי מיר אים.

אז עס איז נאַכט געוואָרן, באַלד נאָך דער הבדלה, האָט

זיך פון דער העלער הויט געוויזן די מומע שיינדעלע. עס

האָט קיינער נישט באַמערקט, ווי זי האָט זיך אַריינגעשליכט,

מיט איר „גוט-וואָך“. די „רויטע בעקלעך“ האָבן אַרויסגע-

שיינט פון הינטער דער טוך, וואָס זי האָט געטראַגן איבערן

קאַפּ, און דאָס קיכערן—כי-כי-כי—האָט זיך מיטן הוסט גע-

לאָזט הערן צוזאַמען.

יעדעס מאָל, ווען די מומע שיינדעלע האָט זיך פון דער

העלער הויט געוויזן, האָט עס חנה-לאה אַ שטאָך אין האַרצן

געגעבן. זי האָט געוויסט, אז די מומע שיינדעלע ווייזט זיך

נישט בחנם—מסתמא, מוז עפעס נייעס זיין—אזוי פשוט קומט

די מומע נישט. נאָר איר לאַכן מיטן הוסט האָבן איר אָנגע-

אַגט, אז דאָ מוז עפעס עקסטרעם זיין.

און באַלד איז אויך לייביש אָנגעקומען. צוערשט האָט

ער זיך אדעקגעזעצט און געשוויגן א פאָר מינוט, און נאָך
זייער ערנסט זיך די באַרד אויסגעצויגן. חנה-לאה איז געזעסן
ווי אויף הייסע קוילן, האָט אָבער גאָרנישט געפרעגט. רחל
ביי איר. יאָסעלע האָט זיך שטיל אדעקגעזעצט אין אַ ווינקל,
זייער ערנסט און קינדיש; אַפילו די „קאָמאָנדע“ האָט זיך עפעס
רויך פאַרהאַלטן, געשטאַנען ביי דער וואַנט און געקוקט מיט
ביגריקייט דאָ אויפן פעטער און דאָ אויף דער מומע, — נאָך
די מומע שיינדעלע אליין האָט אויך אָפּגעהוסט און אין איר
הוסט האָט זיך שטענדיק ווידערהאַלט דאָס לאַכן — כּי-כּי-כּי-
אזוי, אז דער קלענערער יונג פון דער „קאָמאָנדע“ האָט די
צונג אַרויסגעשטעקט — נאָכגעמאַכט הינטן אַרום דער מומעס
הוסט, נאָך דער עלטערער, חיים, האָט אים ביים אַרבל געצוי-
גן — וואָרים ער האָט אויך פאַרשטאַנען, אז דאָ וועט עפעס
זייער ערנסטעס געשען.

נאָך אַ פאָר מינוט האָט זיך ענדלעך דער פעטער אָנגע-
רופן זייער ערנסט, נישט קוקנדיק אויף קיינעם, ווי ער וואַלט
גערעדט צו דער וואַנט.

— כ'האָב ערהאַלטן אַ בריוו פון מאירן.

— וואָס שרייבט ער? — האָט צום סוף געפרעגט חנה-לאה

— ער שרייבט מיר — זאָגט דער פעטער לייבוש אוי-

נעמט פון ביזעם-קעשענע אַרויס אַ בריוו — אז איך זאָלן

אַריינגיין צו זיין „זוגתו“ אין איבעררעדן מכּוּח אַראָפּקומען קיין

אַמעריקע. ער וויל, אז זיין ווייב מיט די קינדער זאָלן קיין

אַמעריקע אַראָפּקומען.

אַ מינוט איז שטיל געוואָרן. חנה-לאה האָט נישט גע-
הוסט אויף דעם צו ענטפערן.

— ווי הייסט, איך זאָל קיין אַמעריקע אַראָפּפאַרן? — האָט

חנה-לאה צום סוף דאָך אַרויסגעקראָגן אַ וואָרט צו זאָגן,

כאָטש זי האָט אליין נישט געוואוסט, צו וואָס זי זאָגט עס.
— ער שרייבט מיר, — האָט לייבוש ווייטער דערציילט
מיט זיין קול און געשאַקלט זיך דערביי און האָט דעם בריח
אויפגעעפנט — ער שרייבט מיר, אז ער ווייסט נישט וואָס צו
טאָן, אהיים צו קומען — זאָגט ער, האָט ער נישט גענוג געלט
און צו וואָס? — צו וואָס וועט ער זיך נעמען דאָ אַ בעל-
מלאכה ווערן, שעמט ער זיך, און געלט אויף אַ געשעפט צו
מאַכן, האָט ער נישט, — און ווער ווייסט, צי ער וועט אזוי
פלינק האָבן, וואָרים כאָטש מע זאָגט, אז אמעריקע איז אַ
לאַנד, וווּ מע שעפט גאָלד, נאָר בזעת אפּיך תאכל לחם, — און
ער דאָ, און זי דאָרט, איז אויך קיין תכלית נישט. ערשטנס,
צוויי הייזער פירן און אַ יאָר איז ער שוין אָן זיין זוגתו
היקרה ובניו שיחיו, ונפשו קשורה בנפשם, — האָט ער זיך אָן
עצה געהאַלטן מיט זיין קרוב דאָרט. און ער האָט אים אויך
צוגעראַטן, אז ער זאָל דאָס ווייב מיט די קינדער אַראָפּנעמען,
וואָרים דאָ איז אַ מנהג, אז מע נעמט שיפס-קאַרטן אויף
אויסצוצאָלן. און קיין אנדער עצה איז נישטאָ — וואָרים, ווי
לאַנג איז דער שיער צו בלייבן אליין — ער דאָרט און זיי דאָ,
אַלזאָ בעט ער את גיסו היקר, אז ער זאָל אַריינגיין צו זיין
ווייב, שתחיה, און זאָל מיט איר אַלעס איבעררעדן בפרט און
זאָל זי טרייסטן — וואָרים דער ים, אז גאָט וויל, איז גאַרנישט.
איידער לייבוש האָט נאָך געענדיקט דעם בריח צו לעזן
און צו דערציילן, איז חנה-לאה אַרויס מיט אַזאָ שרעקלעך
האַרצרייסנדיק געוויין, ווי עס וואָלט, חלילה, ווער געשטאַרבו.
די יידענע האָט נישט געוואוסט, צי זי זאָל זיך פרייען איבערן
בריוו, צי זי זאָל טרויערן — נאָר זי האָט געפילט, ווי די טרערן
שטיקן איר אין האַלז און זי האָט אזוי שרעקלעך זיך צע-
וויינט, צי קיינער האָט זי נישט געוואָלט טרייסטן און אַפּ-

האלטן זי. די יונגען זיינען שטיל געוואָרן, ערנסט, רחלע
האַט אויך אין דער שטיל געהיינט, אלע האָבן געוואַרט און
געשוויגן ערנסט און נאָכגעקלערט עפעס-וואָס און געלאָזט
די מאַמע וויינען, נאָר דער מומעס קול האָט זיך געהערט
מיט דעם שטילן געוויין, און איצט האָט מען עס במירוש
געהערט, ווי עס לאַכט, מיט אַ כליפענדיקן קול, און דער מומעס
דין-שפיצנדיק לאַכן האָט מער געשראָקן, ווי דער מאַמעס
געוויין.

— כּי-כּי-הָאָט עס געקלונגען איבער דער יעדענעס
געוויין.

ג.

אויף דער שיף.

אין אַ צייט אַרום האָט זיך שוין די משפּחה געפונען
אויף דער שיף, וואָס איז געלעגן אין די וואַסערן פון גרויסן
אַקעאָן. די שיף איז נאָך נישט געהאַט אַרויסגעפאַרן, עס איז
נאָר געלעגן אין האַפן, און די צווישן-דעקיקע האָט מען אַ
גאַנצן טאָג צופריער אויף דער שיף אויפגעפאַקט. אַ גאַנצן
טאָג איז אַ גרויס גערודער געווען אויף דער שיף, פאַרשיי-
דענע פעלקער זיינען אַרויפגעגאַנגען אויף דער שיף, מערסטן
קליין-רוסישע גוים—און חנה-לאה מיט די קינדער זיינען ווי
דערטרונקען געוואָרן אין דעם גערודער. מע האָט זי דורך
קעלערס געפירט, אין די טיפּענישן אַרפּ, זי האָט געהאַלטן
יאָסעלען ביי דער האַנט און נאָכגעגאַנגען, זי האָט נישט
מורא געהאַט, זי האָט זיך פאַרלאָזט אויף גאָט... צום סוף
האַט מען איר אָנגעוויזן אַ סעניק אין אַ חַינקעלע צווישן אַ
סך, אַ סך סעניקעס, איז זי אַרויפגעקראַכן מיט אירע קינדער,

הָאָט זיך איינגענורעט אין איר ווינקל מיט די איריקע און
הָאָט זיך מורא געהאט צו רירן.

דערווייל איז אין דער קאמער, וווּ זי איז געלעגן, גע-
וואָרן גאַנץ היימלעך. אַרום זיך האָט זי געהערט יידיש רעדן,
און אז חנה-לאה האָט זיך אַרומגעקוקט, האָט זי דערזען, אז
זי געפינט זיך צווישן בלויז אייגענע. דאָס איז געווען די
אַפטיילונג פאַר „יידישע פאַמיליעס מיט קינדער“.

ביסלעכווייז האָט זיך איין ייד באַקענט מיטן צווייטן,
אַלע האָבן גערעדט איינינעם, האָבן אויסגעפרעגט אויף
באַקאַנטע פון זייערע שטעט, און איין ייד האָט אזוי
לאנג געפרעגט דעם צווייטן, ביז עס האָט זיך אויסגע-
וויזן, אז איינער איז מיטן צווייטן משפּחה, אז אַ האַלב
שיף איז משפּחה און איין ייד איז מיטן צווייטן אַ שני
צשלישי.

— אויב אזוי, טאָ מעגן מיר דאָך טאַקע מנחה
דאוונען, — האָט זיך אָנגערופן אַ פריילעך קול.

— נו, אדרבא, אדרבא, — האָבן זיך געהערט אַרום קולות.

— יידן, איר ווייסט, אז מע צינדט היינט דאָס ערשטע
ליכטל? — האָט ווער אין אַ ווינקל דערמאַנט.

— אַ גוטער סימן, אין ערשטן טאָג חנוּפּה אויף דער
שיף אַרױפגעאַנגען.

— איצט פאַסט די גוטע לאַטקע און די פּעטע גריוון
לפּבּוד חנוּפּה, — האָט זיך אָנגערופן נאָכן דאוונען אַ פריילעך
יידל, אויך אויפן קול, רייבנדיק זיך די הענט.

— גריוון זיינען דאָ, — רופט זיך אַפּ אַ ווייבעריש קול
פון אַ סעניק אַראָפּ, און דערלאַנגט פון אַ גרויסן פאַק אַרויס
אַז איינגעפאַקטן טאָפּ קאַלטע גריוון.

אין אַ פאַר מינוט אַרום זיינען שוין געזעסן די יידן פון

!ארשיידענע געגנטן און לענדער, וועלכע האָבן זיך נאָך
 נעכטן נישט געקענט, מיט זייערע קינדער אַרום איין טיש,
 האָבן געגעסן פון איין טעלער, האָבן זיך געטיילט מיט די
 ביסנס און האָבן זיך געפילט צווישן זיך ווי מיטגלידער פון
 איין משפּחה, ווי אַלטע, אַלטע פריינט פון אַמאָליקע, אַמאָ-
 ליקע צייטן, וועלכע האָבן זיך געטראָפן נאָך דאָן, ווען דער
 בית-המקדש איז געשטאַנען, זיינען אייניגעס אין די פריער-
 דיקע גלות געווען, און באַגעגענען זיך ווידער דאָ, אויף דעם
 וועג קיין אַמעריקע...

נאָר יאָסעלע איז ביי דעם אַלעם נישט געווען, בחנם
 האָט די מוטער אים יעדער מאָל געצויגן ביים אַרבל, ווען
 דער חזן האָט געדאוונט. וווּ איז יאָסעלעס שיינער, אַמן"
 נאָכזאָגן? וווּ איז זיין "יהי שמי רבה", זיין "קדושה", מיט
 וועלכן דאָס שטעטל האָט געקלונגען?

זיינע גרויסע גלאַנצנדיקע אויגן קוקן איצט דורכן פענ-
 סטערל אין דער נאַכט אַריין אויף דעם פרייטן גרויסן ים.
 דאָס איז ער, דער ים הגדול, וועגן וועלכן עס שטייט אין
 חומש, און לויפט ווייט אַוועק, וווּ קיין עק איז נישטאָ, וווּ
 די וועלט ענדיקט זיך, וווּ די הימלען הויבן זיך אָן, טונקל
 איז ער און שווייגנדיק, קאַלט און ערנסט ליגט ער אויסגע-
 צויגן און לויפט חייט, ווייט אַוועק.

פון דער ווייטער טיפעניש פון ים קומט אָן צו לויפן אַ
 וואַל, גרויס איז ער ווי אַ שרעקלעך-ווילדע חיה, און גיט
 אַ שרעקלעכן ברום, און אַ שלאָג אָן אין דער שיף, אָט
 שוין האָט זי די חיה—דער וואַל—דאָס מויל אויפגעעפנט די
 שיף איינצושלינגען, און אַלע, די גאַנצע שיף, וואַלט געוואָרן
 איינגעשלינגען אין אים, נאָר גאָט שטייט און זאָגט: "נישט",
 און מיט אַ געבייזער גיט זיך דער וואַל אַ שלאָג אָפּ פון דער

שיף און לויפט חייט אין ים אריין... עס פאלן די הימלעך
איבערן ים, עס שטייגט דער ים אין הימל אויף און טונקל
דערט איבער זיי ביידע—און מיט אמאל געבן זיך א צינד אן
ליכטלעך אין מיטן ים און שווימען אין דער לופטן, צווישן
הימל און ים, איין ליכטל נאך איינס, א גאנצע ריי, הונדערט-
טער, טויזנטער, איינס נאכן אנדערן, און גלייך זיינען זיי, ווי
ביימלעך איינגעזעצט, ווי שטערן אויסגעזייט—וואס איז עס,
צי איז ביי זיי אויך חנוכה?—און האט דער ים זיינע חנוכה-
ליכט אָנגעצונדן?—אָדער זיינען דאָס די ליכט פון די פענס-
טער פון הימל, וועלכע זיינען שוין פון יענער זייט ים?—

און שטיל איז שוין געווען אין דער אָפטיילונג פאַר די
יידישע עמיגראַנטן. דאָ אין דאָרט זיינען די פאַמיליעס גע-
פאלן איבער זייערע סעניקעס און זיינען איינגעשלאָפן, דאָ
און דאָרט איז אַן עמיגראַנט געזעסן ביי דער שיין פון אַ
צאָנקענדיק חנוכה-ליכטל און האָט אויף זיין קאַסטן געשריבן
דעם לעצטן גרוס פון שיף צו זיין פאַמיליע, — און יאָסעלע
איז נאָך אַלץ געלעגן ביי דער מוטערס זייט אויפן סעניק און
האָט מיט זיינע גרויסע אויגן אַרויסגעקוקט אין דער נאַכט
אַריין אויפן ים.

אין דרויסן איז שוין פינסטער געווען, אַ שוואַרצע,
שווערע כמארע איז געלעגן איבערן ים, און אַלץ איז געווען
פאַרשטעלט, נאָר פון הינטן, אויף די ווענט פון שיף האָט זיך
דאָס פרומען פון וועלן, וועלכע זיינען אָנגעקומען צו לויפן
פון ים און האָבן געקלאַפט אויף די ווענט פון שיף, און יאָ-
סעלע האָט געטראַכט, פון וואַנען די וועלן קומען אָן צו לוי-
פן — פון דער טיפעניש פון ים. פון דאָרט ווייט, נאָך די ליכט-
לעך, ווי עס איז שוואַרץ — דאָרט ווי עס ליגט דער לויחן,
און אויף זיין עק שטייט די וועלט, און עס איז גענוג, און ער

זאל איין הארץ געבן מיט זיין עק, און די גאנצע העלט
זאל אין ים אריינשאלן, נאר גאט שטייט דערביי און זאגט:
ר'ה ד'ך נישט — און דער לויטן גיט זיך קיין ר'ר נישט.

ער האט אים איצט באשיימפערלעך געזען, דעם לויטן,
דארט אין דער טונקלקייט, ווו ער שניידט זיך ארויס פון ים
ארויס און שטייגט וואס אמאל בולטער, בולטער פון ים ארויס.
אָט וואַקסט זיין קאָפּ, וואַקסט, ציט זיך אויס וואָס אמאל
לענגער און לענגער, ביז עס דערגרייכט דארט צום סוף ים,
צום הימל צו, אָט וואַקסט זיין עק, און ציט זיך אויס וואָס
אמאל לענגער, אָט-אָט, ביז ער דערגרייכט שוין דאָ אַהער,
אָט וועט ער באלד אַנרירן מיט זיין עק די ווענט פון שוף
און אלץ וועט ער אומדרייען אין ים אריין.

— מאמע! — האט פלוצים יאסעלע געגעבן א שריי אויס
מיט אזא הארץ-שרעקנדיקן געשריי, אז חנה-לאה האט זיך
אויפגעכאפט, האט זיך אומגעקוקט, ווו זי איז, — האט גע-
נומען יאסעלעס קאפ הינטער איר טוך ארונטער און האט
אים דאס פנים פארשטעלט.

— לייען קריאת-שמע, יאסעלע, און שלאָף.
און יאסעלע האט! מיט הארץ-קלאפעניש קריאת-שמע
געלייענט הינטער דער מוטערס טוך.

ד.

א זומער טאָג אין ניו-יאָרק.

עס איז געווען א ווארעמער זומער-טאָג. ביי אונו וואלט
עס געהייסן א הייסער תמוז-טאָג, אין ניו-יאָרק איז עס אָבער
געווען איינער פון די אפריל-טעג. א ווארעמער מייכטער ווינט

האָט געבלאָזן פון אָפּענעם ים און געלייגט זיך ווי אַ טוימאַן
איבער דער ניו-יאָרקער לופט. די פענסטער פון די טענעמענט-
הייזער האָבן זיך אויפגעעפנט און אַלץ, וואָס האָט זיך גע-
שטיקט אין זיי אַ גאַנצן ווינטער, האָט זיך אָנגעהויבן אַרויס-
צורייסן אין גאַס אַריין. די באַלקאָנען פון די הייזער, פון די
פענסטער זיינען פול געוואָרן מיט באַלייגטע זאַכן, בעטגע-
וואַנט און ווינטער-קליידער, און די שטוב האָט זיך אַרויס-
געריסן פון סאַרמאַכטן הויז און איז אַרויסגעגאַנגען אין דער
גאַס אַרויס... מע האָט זיך אַרויסגעצויגן אויף די טרעפּלעך
אין גאַס מיט קינד און קייט. ווייבער אין אויסגעטאַנענע
קאָפּטעס זיינען געזעסן אויף די טרעפּלעך אין גאַס אַרויס
און האָבן די קינדער געשטילט מיט זייערע ברוסטן. און אי-
בער די קעפּ, איבער די גאַסן איז געלעגן אויסגעשפּרייט דער
אייזערנער וועג פון דער שטאָט-באַן, און פון מינוט צו מינוט
האָט זיך געהערט דער רעש פון אַ דורכלויפּנדיקן צוג און
האָט איבערגעלאָזט נאָך זיך אַ געשטאַנק און קאַרוש.

איבער דער גאַס האָט זיך פּלוצים דערהערט אַ קינדיש
מוזיק-שפּילן, פייקלעך האָבן געפויקט און פלייטעלעך האָבן
געקוּטשעט אַן אמעריקאַנער געזאַנג. באלד דערויף האָט זיך
געחויזן אַ שאַר פון קינדער. פאַרשטעלטע און אויסגעצירטע
אין פאַרשיידענע קאָלירטע פאַפּיר-קאָסטיומען, זיינען זיי גע-
גאַנגען אונטער די טענער פון אַ קינדער-מוזיק. דאָס איז גע-
ווען אַ „מאַי-פאַרטיע“. די פאַבליק-שול, אין וועלכער יאָסעלע
האָט געלערנט, האָט געפירט אירע קינדער אין צענטראַל-
פאַרק (אין שטאָט-גאַרטן) צו פאַרוויילונג.

פריער איז געגאַנגען די לערערין, מיט איזאַבעל, און
האָט געהאַלטן יאָסעלען ביי דער האַנט, וועלכן ס'איז גאַרנישט
געווען צו דערקענען. יאָסעלע האָט געזאָלט זיין דער פאַקל-

טרעגער פאר דעם, קעניגלעכן-פאר, וואס איז געגאנגען נאך
אום הינטער א בלויער, שטערן-באוועצטער חופה. יאסעלע האט
געהאט אויף זיך א ווייס העמדל מיט א בלויען לאמבאס און
א פאפירענעם הוט מיט א טראָלד, און האט געהאלטן א
שטורקאץ אין דער האנט. אבער יאסעלע האט זיך סאָרויס
געשלעפט מיט זייער א שווערן יידישן געמיט, און זיין קאפ
איז אים נישט געשטאנען צו די נארשקייטן, און ער האט
נישט געווסט, צו וואס מע שלעפט אים דאָ מיט. די קינדער,
וועלכע זיינען באשטאנען פון אלע נאציעס פון דער העלט,
פון אלע טיילן פון דער העלט, זיינען איצט געווען גרויפירט
אין איין קינדער-לעגענדע.

נאך דעם, קעניגלעכן פאר איז נאָכגעגאנגען זייער
פעלד-יעגער. דאָס איז געווען דאָס איטאליענישע יינגל,
קאָנא קאמבאס, וואָס האָט שוין איצט ענגליש פארשטאנען.
אין א רויטן הוט האָט ער נאָכגעפירט זיין געליבטן הונט,
וועלכער איז אויך געווען באפוצט פון קאָפּ ביז צום וויידל
אין פארשיידענע קאלירטע פאפירן, און נאך אים די קינדער,
אלס פאזשן, גענערעלער, וואלד-גולנים און שקלאפן. די קינד-
ער זיינען געווען אויפגערוימט, די מוזיק האָט געשפילט
פאָרויס פאר זיי, און זיי האָבן זיך געהאלטן אין טאָקט. די
יונגען זיינען געגאנגען שטרענג, געקלאפט מיט די פיס זעל-
בעריש, די מיידלעך האָבן בלומען פארשפרייט איבער די
פראַטואַרן און געמאכט פאראד פאר דעם קעניגלעכן
פאר. א סך מוטערס זיינען נאָכגעגאנגען נאך די קינדער,
האָבן אין די קינדער-וויגעלעך נאָכגעפירט די יינגערע
בידערלעך און שוועסטערלעך, וועלכע האָבן אויך געוואָלט
זיין ביי דעם, מאי-פאראד, האָבן אין די קייבערלעך זיי
סען נאָכעמראַנגן, און צווישן אלע האָט געהערשט א גוטע

קינדער-שטימונג, גליקלעך איבער דער ליבער זון, וואָס האָט זיך אַריינגערײסן צווישן די אייזערנע וועגן, וועלכע זיינען געלעגן איבער זייערע קעפּ, און האָט באַגאַסן די קינדער מיט פּריילעכע זומער-שטראַלן.

יאָסעלע אָבער, נאָר איין יאָסעלע, נישט ער האָט דאָס פּלייטן-שפּיל געהערט, נישט ער האָט דאָס קינדער-לאַכן פּאַרנומען, וואָס האָט ווי פּריש וואַסער אַרום און אַרום אָפּגע-קלונגען. נישט דאָס פּריילעכע זומערליכט האָט זיין מוט דערהייטערט. ווי אַן אַלטער ייד גייט ער דאָ צווישן די קינדער אַ פּאַרשטעלטער, מיט אַן אָפּגעקרייט פּנים, אין אַ פּאַפּירענעם הוט און מאַכט זיך צו נאָרן אין מיטן שיי-נעם טאָג. אומזיסט האָט אים די מיס איזאָבעל, וועלכע האָט אים איצט געהאַלטן פּעסט ביי דער האַנט, אייניקע מאָל אויפגעוועקט, געקוקט אים ליבלעך אין די אויגן אַריין און געפרוווט אים צו דערהייטערן, איז אַליין מיט אים פּאַרויס-געגאַנגען און אָנגענומען די מינע פון די קינדער און גע-טרעטן מיט די פּיס אַזוי ערנסט, ווי זיי. און אירע ווייכע האַר האָבן זיך צעלאָזט מיט דעם קינדישן שמיכל אויף די ליפּן, איז זי אַליין געגליכן געווען צו איינס פון די קינדער, און מיטגעפּרייט זיך מיט די קינדערס פּרייד. אַ, אומזיסט האָט זי געפרוּחט יאָסעלען צו דערהייטערן, אים ביי דעם הענטל געצויגן און פּאַרויסגעגאַנגען מיט אים, געלאָפּן מיט אים, דערהויבנדיק הויך זיין האַנט מיטן פּאַקל. יאָסעלע האָט דעם קאָפּ צו דער ערד געצויגן און פּאַרשעמט זיך פאַר איר.

די מענטשן אין גאַס האָבן מיט ליבע נאָכגעקוקט די שפּאַצירנדיקע קינדער, און מיט פּרייד זיי אויפגענומען. די מענטשן האָבן זיי נאָכגעפּאַטשט בראַוואָ מיט די הענט. די פּאַליציי-לייט האָבן אָפּגעשטעלט אַלע טראַמװייען און וועגן און

די קינדער אדורכגעלאזט. פון די הייזער האָבן מוטערס זייע-
רע קינדער אַרויסגעפירט און זיי צוזאמענגעהאַפּטן מיט דעם
מאָי-פּאַראַד, און וואָס לענגער זיי זיינען געגאַנגען, איז די
גרופע געהאָרן גרעסער, זיינען וואָס מער מוטערס צו זיי צו-
געקומען און די קינדער אין גאָרטן באַגלייט.

אין דעם שענסטן גאָרטן פון ניו-יאָרק, אין, צענטראַל-
פּאַרק, וועלכער שטייט אין מיטן דער שטאָט, האָט די שטאָט
דעם שענסטן מיט גראָז-צאָזייטן פּלאַץ פאַר די קינדער אָפּ-
געגעבן צו שפּילן. דאָס גרויסע אומענדלעכע גרינע פעלד,
וואָס האָט זיך געצויגן אויף אַ בערגל אַרויף און דאָן זיך
אַרפּאָגעלאָזט אין אַ גרינעם אויסגעבעטענעם טאָל, איז גע-
ווען אויסגעזייט מיט קינדער, וועלכע האָבן אין זייערע בונטע
פאַרשיידנפאַרביקע קאָסטיומען אויסגעזען ווי אַ פעלד, וועל-
כעס איז באַשאַטן אינגאַנצן מיט פאַרשיידנפאַרביקע טיילפּאַ-
נען, וואָס לויפן אַרום איבער אַלע ווינקעלעך פון פעלד...

די קינדער פון פאַרשיידענע שולן האָבן זיך באַלד צו-
זאַמענגעמישט, די לערערניס האָבן איינגעאָרדנט פאַר זיי
פאַרשיידענע שפּילן און זיינען אליין אַרומגעלאָפּן מיט די
קינדער; די מיס איזאָבעל האָט זיך געיאָגט מיט אייניקע
מיידלעך, דערביי זיינען אירע ווייכע האָר צעפאַלן און זי
האָט זיך מיט די קינדער אָנגעהויבן אומצוקוילערן איבער
דעם גרינעם, ערשט אָפּגעשניטענעם גראָז; פון פאַרשיידענע
אַנשטאַלטן האָט מען די קינדער פּראָוויאַנט צוגעשיקט, דאָ
און דאָרט האָבן זיך קינדער אויסגעזעצט עסן, און אַ קיני-
דער-מוזיק האָט געשפּילט פאַר זיי. די מיס איזאָבעל האָט
זיך געהאַלטן אין איין יאָגן מיט אירע צוויי חברטאָרינס, און
איינס האָט דאָס אַנדערע מיט אָפּגעשניטן גראָז באַשאַטן.
אין דעם האָט זי דעווען יאָסעלען, ווי ער זיצט אליין

הינטער אַ בוים. אָפגערוקט פון די קינדער און קוקט זיך צו
צו די שפילנדיקע, און אַ שמייכל, וואָס דריקט אויס אי צער,
אי איראַניע, אי גלייכגילטיקייט צו אלעם און צו זיך, שפילט
אויף זיין בלייך פנימל. זי האָט זיך געבן אים אַוועקגעזעצט
און אָנגעהויבן מיט אים ריידן.

יאָסעלע האָט נאָך נישט פאַרשטאַנען קיין ענגליש,
כאָטש ער איז שוין צוויי-דריי וואָכן אין שול. דאָך האָט ער
שוין פאַרנומען דעם קלאַנג פון דער שפראַך. אַמבעסטן האָט
ער פאַרשטאַנען דער מיס איזאַבעלס ענגליש. ער האָט אין
אירע אויגן, אין דעם שמייכל פון אירע ליפן געפילט, וואָס זי
וויל זאָגן... די מיס האָט זיך אויך צו דעם קינד געפילט זיי-
ער נאָנט און האָט אים זייער ליב געהאַט. און וואָס מער
יאָסעלע האָט זיך געפילט פּרעמד אין דער שול, אַלץ גרעסער
איז ביי איר געוואָרן דאָס געפיל פון רחמנות צו אים...

מספר 13/4808

13/4808

צטנמראלטר ביכטר - לאיטר
סולטור-ליגע
ווארשט. לעשנא 40. וו. 11